

Prispevki k bibliografiji: Slovenske knjige in tiski s področja živinoreje

Izdaje do leta 1945

Prispevki k bibliografiji »Slovenske knjige in tiski s področja živinoreje« zajemajo obdobje do leta 1945. Pri zbiranju zgodovinskih virov o slovenskih lokalnih (avtohtonih in tradicionalnih) pasmah do leta 1945 je bilo najdeno veliko zapisov in gradiv v slovenskih knjigah, ki obravnavajo živinorejo ali so pomembne za poznavanje živinoreje ali pa jo obravnavajo na splošno pri drugih temah. Napisane so bodisi neposredno v slovenskem jeziku ali pa so bile prevedene iz drugih jezikov, najpogosteje nemškega. O teh knjigah je bilo objavljenih ob njihovem izidu veliko člankov in sporočil tudi v tedanjih serijskih publikacijah.

Glavni viri podatkov za pripravo bibliografije so zapisani v poglavju Uporabljena literatura. Moderna računalniška orodja in baze podatkov so pri takem delu enkratno pripomoček. Pa vendar so vse te baze dinamične, ker jih stalno dopolnjujejo z novimi podatki in viri. Kakorkoli že, tudi na boljšem sejmu je bil odkrit marsikateri v tej bibliografiji zapisan vir.

Še to. Morda se je kakšen vir izmuznil ali pa so bibliografski podatki pomanjkljivi. Pri pregledovanju virov in bibliografskih podatkov smo pogosto naleteli na različne zapise (recimo letnica izida in podobno) ali pa so bili posamezni viri izpuščeni (izmuznili so se in zato smo v naslovu zapisali »Prispevki«). V primeru različnih podatkov smo upoštevali zapise, ki jih navaja COBIB.SI. Večino knjig smo v knjižnicah tudi ročno pregledali. Če najdete ali poznate še kakšen vir ali popolnejše podatke, prosim sporočite, da

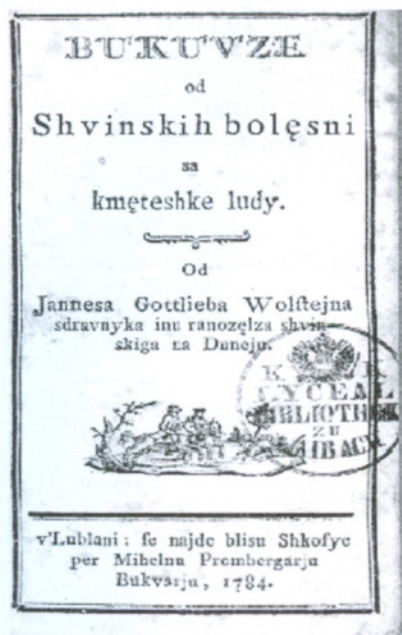
bomo imeli popolnejšo bibliografijo slovenskih knjig in tiskov na področju živinoreje. Posebej bodo zbrani bibliografski podatki o serijskih publikacijah v katerih so bile najdene objave o slovenskih pasmah domačih živali oz. o živinoreji.

KOLIKO JIH JE IN KDAJ SO BILE KNJIGE IZDANE?

Bibliografija »Slovenske knjige in tiski na področju živinoreje – do leta 1945«

šteje 341 enot. Od tega je bilo 299 knjig napisanih v slovenskem jeziku in 39 (11,5 %) knjig pa je bilo v slovenski jezik prevedeno. Časovni pregled izdaje knjig je pokazan v preglednici 1.

Do leta 1850 je bilo na področju živinoreje izdanih skupaj 22 knjig in polovica je bila napisana v slovenskem jeziku ter polovica prevedenih (pretežno iz nemškega jezika). V drugem obdobju od leta 1851 do konca prve svetovne vojne

Leto 1792 je bilo zelo bogato, izšle so tri knjige. Med prevodi je tudi knjiga (glej naslovnico), ki jo je napisal slaven slovenski čebelar Anton Janša in v slovenski jezik prevedel Janez Goličnik. Knjigo z naslovom: Popolnoma podvuzhenje sa vse zhebellarje, ki je bila izdana v nemškem jeziku po smrti avtorja v letu 1775 in ponovno leta 1790, nekateri smatrajo za najstarejšo slovensko kmetijsko knjigo. Naslednja knjiga je izšla leta 1810 v Celju, ko je neznani avtor napisal priročnik kako se je treba varovati in kako zdraviti živinske bolezni.

Preglednica 1. Časovni pregled izdaje knjig in tiskov na področju živinoreje

Knjige in tisku izdani v letih	Napisano v slovenskem jeziku	Prevedeno v slovenski jezik	Skupaj
Do leta 1850	11 (50,0%)	11 (50,0%)	22
1851–1918	144 (86,7%)	22 (13,3%)	166
1919–1945	147 (96,1%)	6 (3,9%)	153
Skupaj	302 (88,6%)	39 (11,4%)	341

(1918) je bilo izdanih 166 knjig in od teh je bilo le 22 (13,4 %) prevedenih. Na leto so bile izdane 2,4 knjige. Največ knjig na področju živinoreje je bilo izdanih v času od konca prve in do konca druge svetov-

ne vojne (1919–1945), skupaj 153 in od teh je bilo 6 (3,9 %) knjig prevedenih. V tem obdobju so izdali 5,9 knjig na leto.

NAJSTAREJŠE KNJIGE IN TISKI

Seznam najstarejših slovenskih knjig in tiskov na področju živinoreje, izdanih do leta 1850, je v preglednic 2.

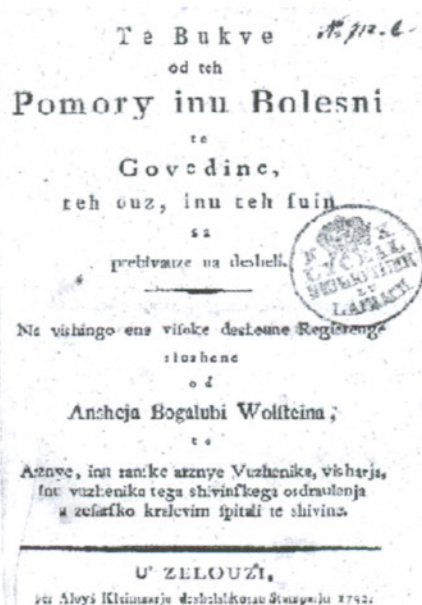
Prvo strokovno knjigo v slovenskem jeziku na področju živinoreje smo dobili leta 1784, ko je bil izdan prevod knjige: Wolstein Johann Gottlieb. Bukovce od shvinskih bolesni sa kmeteske ludy (poslovenila Fanton de Brunn, Jožef Ignacij). Ljubljana 1784, 63 strani. Naslov pojasnjuje vsebino knjige, ki je poučevala rejce o živalskih boleznih.

Čez pet let, leta 1789, je bila izdana knjiga: Becker Rudolf Zacharias. Kmetam sa potrebo inu pomozh, ali uka polne vesele, inu shalofne pergodbe te vasy Mildhajm. Sa mlade, inu ftare ludy. (poslovenil Marko Pohlin). Dunaj 1789, 445 strani.

KNJIGE IN TISKI IZDANI V LETIH 1851–1918

V obdobju 1851–1918 je bilo skupaj izdanih 166 knjig (2,4 knjige na leto). Poudarimo najprej, da je bilo od tega le 22 knjig – dobra desetina – prevedenih, ostale pa so bile napisane neposredno v slovenskem jeziku. Knjige so opisale vsa področja živinoreje. Med avtorji so številni, ki so napisali in izdali (šteti so tudi ponatisi in razširjene izdaje) tri in več knjig. Največ knjig je prispeval dr. Bleiweis Janez (11 knjig). Skupaj s Strupi Simonom (4 knjige) sta s svojimi knjigami zaznamovala prvo desetletje obravnavanega obdobja. Leta 1858 je izšla knjiga: Nauk od reje domače živine, ki jo je napisal Bleiweis. Konec 19. stoletja in na začetku 20. stoletja je bil najbolj plodovit pisec Rohrman Viljem (8 knjig). Naštejmo še ostale avtorje: Dular Franjo – 5 knjig, Erjavec Fran – 6 knjig, Klavžar Ernest – 3 knjige, Legvart Jakob – 3 knjige, Pirc Gustav – 4 knjige in Steuert Ludvik – 4 enot (prevodi knjig o Sosedu Razumniku..).

V letih 1869–1882 so izhajala Naznanila (v slovenskem in nemškem jeziku – Mitteilungen) c. kr. kmetijske družbe na Kranjskem, ki so podrobno poročala o pospeševanju živinoreje in objavile številne strokovne razprave. Na začetku 20. stoletja so kot priloga Kmetovalcu začela izhajati Gospodarska navodila (skupaj 15 zvezkov na področju živinoreje), ki so obravnavale različne strokovne živinorejske teme in razna praktična navodila.

Od knjig, ki so bile izdane po letu 1810 (16 knjig), so tri s področja čebelarstva, štiri obravnavajo varovanje (zaščito) živali, po ena je posvečena konjereji, gojenju sviloprejk, prašičereji, kmetijski kemiji in živalskim boleznim. Zanimivo je tudi povabilo in oznanilo iz leta 1848: Oznanilo nove šole v slovenskem jeziku za živinorejo, živinozdravilstvo in podkovstvo v Ljubljani, ki je pričela s šolanjem v letu 1850. Med učnimi predmeti je bil tudi predmet Živinoreja, kar je pričetek rednega pouka o živinoreji v slovenskem jeziku. Ostale knjige so učbeniki za nedelske šole ali berila za nedelje in praznike ter splošne strokovne kmetijske knjige.

Omeniti je treba tudi razna Pravila, ker so v tem času nastajale živinorejske zadruge in druge organizacije.

Posebej velja poudariti, da smo v tem obdobju dobili tudi številne zakone na področju živinoreje. Poleg zakonskih predpisov o žrebcih na področju konjereje, ki so jih objavili že pred letom 1850, so pomembni zakoni o varstvu doma-

čih živali (1855), prvi zakon za povzdigo govedoreje (1869), zakon o čebelarstvu (1879) in drugi. Naznanila so leta 1878 objavila: Načrt deželne postave za vojvodino Kranjsko o ravnanji z junci za pleme. Leta 1891 je Klavžar Ernest v knjigi: Priročni zakonik za pokneženo grofijo Goriško in Gradiško objavil zakon o čebelarstvu (leto 1879). Leta 1897 je v

AgroCenter, trgovina d.o.o.

Spodnja Senica 5
1215 Medvode, Slovenija

Tel.: +386 (0)5 99 42 482
E-mail: info@agrocenter.si
www.agrocenter.si

Obiščite nas na

46. kmetijsko - živilskem sejmu v Gornji Radgoni.
Naši nas boste na zunanjem razstavnem prostoru št. 4020.

Naš prodajni program obsega:

- pašno opremo
- hlevsko opremo
- veterinarsko opremo
- konjeniško opremo
- opremo za male živali
- mesarsko opremo

Veslimo se vašega obiska!

Grazu izšla knjiga: Zakon z dne 17. aprila 1896 in izvršilna naredba v povzdigo govedarstva za vojvodino Štajersko.

Številčnost slovenskih strokovnih knjig na področju živinoreje v obdobju 1851–1918 potrjuje, da so se v tem času izšolali in usposobili številni slovenski strokovnjaki, ki so svoje znanje širili med rejce tudi s pisano besedo. Nekateri pa so v tem času napisali nekaj strokovnih živinorejskih knjig tudi v nemškem jeziku, ki žal nikoli niso bile prevedene v materin jezik. Primer take knjige je: Povše, Franc. Rinder der Karst- und Küstenländer. Prvi del: Krain. - 1893. - VIII, 103 str.; drugi del: Görz, Istrien und Triest. - 1894. - VIII, 137 str., kjer so podrobno opisane goveje pasme, ki so jih redili na tedanjem Kranjskem in Goriškem ter v Istri. Opisano je med drugim bohinjsko govedo, kraško govedo in tolminsko govedo.

KNJIGE IN TISKI IZDANI V LETIH 1919 – 1945

V obdobju 1919–1945 je bilo skupaj izdanih 152 knjig (5,8 knjige na leto). Poudarimo najprej, da je bilo od tega le 6 knjig prevedenih, ostale pa so bile napisane neposredno v slovenskem jeziku. Tematika knjig je zelo raznolika in v preglednici 3 je prikazan poskus razporeditve knjig po področjih.

Posebej številne so knjige in tiski s tematiko o mlekarstvu, čebelarstvu, razvoju in ekonomiki kmetijstva ter o travništvu, krmi in gnojenju. Veliko je tudi učbenikov in skript, ki smo jih našli v knjižnici na Srednji biotehniški šoli v Naklem pri Kranju ter so najdena zapuščina Specialne mlekarske šole v Škofji Loki. Na področju posebne živinoreje je veliko gradiv iz govedoreje, perutninarstva in o kuncih. Kot zanimivost navajamo drobno knjižico: O varstvu živali (Zbral in uredil Janko Koren), Ljubljana 1936 ali 1940, 20 strani (leto izida še ni pojasneno), kjer so zbrana iz nekaterih držav sveta pravila in organiziranost zaščite (varovanja) domačih živali. Podrobno je opisan razvoj zaščite (varstva) živali v Sloveniji in zakonska pravila.

ZAKLJUČNE MISLI

Knjige so bile, so in bodo nezamenljiv vir znanja, usposabljanja in učenja. So naša kulturna dediščina in na področju živinoreje je bera knjig do leta 1945 bogata. Ko listamo po starih knjigah, se lahko piscem priklonimo iz spoštovanja do njihovega strokovnega znanja in splošne

Preglednica 2. Slovenske knjige in tiski na področju živinoreje, ki so bile izdani do leta 1850.

Zap. štev.	Avtor, naslov dela, bibliografski podatki
1.	Wolstein Johann Gottlieb Bukvje od shvinskih bolesni sa kmeteske ludy (poslovenila Fanton de Brunn, Jožef Ignacij). Ljubljana 1784, 63 strani
2.	Becker Rudolf Zacharias. Kmetam sa potrebo inu pomozh, ali uka polne vesele, inu shalofne pergodbe te vasy Mildhajm. Sa mlade, inu ftare ludy. (poslovenil Marko Pohlin). Dunaj 1789, 445 strani
3.	Janša Anton Popolnoma podvuzhenje sa vsse zhebellarje (poslovenil Goličnik Janez). Celje 1792, 200 strani
4.	Wolstein Johann Gottlieb Bukve od kug inu bolešen goveje shivine, tih ovaz inu švin (poslovenili Fanton de Brunn, Jožef Ignacij, Linhart Anton Tomaž). Ljubljana 1792, 208 strani
5.	Wolstein Johann Gottlieb Te bukve od teh pomory inu bolesni te govedine, teh ouz, inu teh suin : sa prebivauze na desheli. Celovec 1792, 129 strani.
6.	Podvuzhenje zhes nekatere kushne inu nevarne bolesni nashe domazhe shvine inu visha tajisto varvati inu osdravit. Celje 1810, 96 strani
7.	Ješenak Janez Pavel Bukve za pomozh inu prid kmetam potrebne ukuploslohene sa Slovenze od Joannesa Paula Jeschenagg... Pervi deil, Od oskerblenja tih njiv. Celje 1821, 149 strani
8.	Rohlwes Johann Nicolaus. Podvuzhenje, kako fe lahko per fvinjah pomaga, da ne bojo v bolesni poginvale, katera se pirezah agenj, fhenj, alj jeterni – ino vranizhni prifad imenuje (poslovenil Plefsnik Georg). Celovec 1828, 8 nevezanih listov
9.	Dajnko Peter Čelartstvo, ali celó novi, kratki, popun navuk čelne reje : to je edina, prava ino gotova vodba, kak se naj ležej ino naj bolše dajo čele rediti na dosegnenje naj vekšega haska ino veselja, kniga za vse čelne prijatele vsakega stanu. Gradec 1831, 210 strani
10.	Berilo sa male shole na kmetih po z.k.Eftrafjkkih dershavah. (poglavje: Nekoliko snanosti od semlje, na kateri shivimo). Dunaj 1834, 213 strani
11.	Jonke Juri Krajnski zhebellarzhik, to je: kratko poduzhenje zhebele rediti, in sá njimi prav ravnati. Is nemshkiga prestavil J. Shemla. Ljubljana 1836, 94 strani
12.	Kratek poduk fviloprejke in shidne gofenice in murve prav in s velikim pridom rediti (poslovenil Pintar Anton). Ljubljana 1841, 44 strani
13.	Bleiweis Janez. Bukve sa kmeta, kako fe ima per kupovanju, plemenenu, reji in opravljanju konj floh obnafhati, de bi jih bole-sen obvaroval in v njih umanjih in notranjih bolesnih fam febi fvetoval in pomagal. Ljubljana 1843, 83 strani
14.	Jonke Juri Krajnski Zhebellarzhik, to je: kratko poduzhenje zhebele rediti, n sá njimi prav ravnati. Is devet in ridesetletnih skulshinj spisal vá nemshkim, in tudi vá krajnski jesik preslavit dal J. Jonke. Drugi, popravljen ino zlo pomnožen natis (poslovenil Pintar Lovro). Ljubljana 1844, 115 strani
15.	Bukvce zoper mučenje žival Izdalo društvo zoper mučenje živali grudna 1845. Gorica 1845 (in izšlo kot priloga Novicam III, št. 51)
16.	Stojan Mihael Miloserčnost do žival : poduk za mlade in stare ljudi. Ljubljana 1846, 70 strani
17.	Vertovec Matija. Kmetijska kemija, to je, natorne postave in kemijske resnice obrnjene na človeško in živalsko življenje, na kmetijstvo in njegove pridelke. 1847, 249 strani
18.	Oznanilo in povabilo, poslano vsim Slovincam, zlasti pa grajščakom in kmetovavcam, kovačem, živinorejcam in vsim, ki kaj živine imajo. Ljubljana 1848, 2 strani (Oznanilo nove šole v slovenskem jeziku za živinorejo, živinozdravilstvo in podkovstvo v Ljubljani)
19.	Toman A. Zoper terpinčenje žival (s podobami). 1848
20.	Stojan Mihael Miloserčnost do žival : poduk za mlade in stare ljudi. 2.popravljeni natis. Ljubljana 1849, 76 strani
21.	Lampe Frančišek, Valjavec Ivan, Radizza Bartolommeo (domnevni avtor) Berilo o svetkih in nedeljah za dorašeno mladost . Poglavje: Vodila za kmetovanje s posebnim oziram na primorsko in dalmatinsko kmetijstvo (poslovenil Malavašič Franc). Trst 1850, 451 strani.
22.	Poduk kteri uzhi prefhizhe plemeniti, rediti in debeliti, mefo in plezheta prekajevati, in bolesni prefhizhov fpoznavati in sdraviti (poslovenjeno iz nemškega jezika). Ljubljana 1850, 120 strani

razgledanosti. Slovenske knjige in tiski na področju živinoreje so tudi velik doprinos pri ohranjanju slovenskega jezika, ker so jih brali predvsem na kmetih, kjer so se skozi zgodovino najbolj ohranjale naše korenine. Prvi avtorji so tudi začetniki slovenske strokovne živinorejske terminologije. Ob tem morda še nekaj za razmislek: ali danes kaj delamo na slovenski strokovni živinorejski terminologiji, koliko slovenskih strokovnih knjig na področju živinoreje izide na leto v zadnjih desetih letih in podobno.

Na digitalni knjižnici Slovenije se lahko naroči tudi digitalne kopije knjig, ki so izšle v letih 1500 – 1945 in jih hranijo v NUKu (Narodna in univerzitetna knjižnica) ter so zapisane v tej bibliografiji. Potrebno je samo klikniti: <http://www.dlib.si/eod/> in knjige poiskati. Bera strokovnih knjig s področja živinoreje je v NUKu bogata pa ne samo slovenskih ampak tudi številnih drugih, ki so napisane v drugih jezikih. Sedem knjig od slovenskih knjig na področju živinoreje (do leta 1945) je že digitaliziranih in s tem neposredno dostopnih. Digitalna knjižnica, knjižnica bodočnosti, bo vsak dan bogatejša in še bolj neposredno bo dostopno znanje, če ga bomo le hoteli in želeli.

ZAHVALA

Pri sestavljanju bibliografije so bili v dragoceno pomoč knjižničarji in katalogi v številnih slovenskih knjižnicah in vsem se zahvaljujem za pomoč. Največ virov je bilo najdenih v NUKu, kjer sem našel prijazno pomoč in sodelovanje. Posebna zahvala sodelavkam, še posebej gospe Bogataj Jerneji, naše knjižnice na oddelku za zootehniko Biotehniške fakultete. Hvala tudi gospodu Janezu Gregoriju, ki je dodal manjkajoče knjige o čebelarstvu.

UPORABLJENA LITERATURA

1. COBIB.SI vzajemna bibliografsko-kataložna baza podatkov (20.1. 2008)
2. E-knjige po naročilu. (<http://www.dlib.si/eod/> - 30.03.2008)
3. Ferčej Ipže, Osterc Jože. 200 let slovenskih knjig s področja živinoreje. Zbornik za zgodovino naravoslovja in tehnike. Ljubljana 1993, 12. zvezek, str. 208 - 210
4. Glaser Karel, Šlebinger Janko. Slovenska bibliografija za l. 1901 - 1906. Iz Zbornikov Slovenske matice, zvezki: IV. (1902, str. 203 - 231); V. (1903, str. 199 - 238); VI. (1904, str. 190 - 234); VII. (1905, str. 211 - 266); VIII. (1906,

str. 173 - 229); IX. (1907, str. 170 - 233). Ljubljana 1902 - 1907

5. Mihelič Stane. Pregled slovenskega čebelarstva. V: Bukovec Avgust in dr. Sodobno čebelarstvo. I. Teoretičen del. Ljubljana 1955, strani VII - XXI
6. Moder Janko: Mohorska bibliografija. Celje 1057, 547 strani
7. Osrednji katalog NUK. KatNUK. (<http://www.izum.si/scripts/cobiss?ukaz=getid&lang=win&sblk=c&bn0=50001>) (20.1.2008)
8. Povše Franc. Landwirtschaftliche Literatur in slovenischer Sprache. Zusammenstellung der in der Periode 1848 bis 1898 in slovenischer Sprache publizierten Schriften. Geschichte der österreichischen Land- und Forstwirtschaft und ihrer Industrien 1848-1898, 4, Wien 1899, str. 641 - 644.
9. Prodanović Dušan. Bibliografija stočarstva i stočnih proizvoda Jugoslavije od 1710 - 1956. Sarajevo 1956, 408 strani.
10. Razvoj živinoreje od začetka XVIII do konca XIX stoletja. V: Ante Štefančič. Začetek in razvoj veterinarstva na Slovenskem do prve svetovne vojne. SAZU, Ljubljana, 1966, str. 11 - 27
11. Skoberne Marta. Šabec Srečko mlekarški strokovnjak in učitelj. Naklo 2007, 80 strani.
12. Simonič Franc. Slovenska bibliografija. I. del: Knjige (1550 - 1900). Ljubljana 1903 - 1905, 627 strani.
13. Šalehar Andrej. Prispevki k bibliografiji: Knjige na področju živinoreje v slovenskem jeziku. I. del - do leta 1945. Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, tipkopis, 2008, 23 strani
14. Šlebinger Janko, Marentič Janez. Bibliografija slovenske kmetijske literature v letih 1919-1938. Ljubljana 1939, 200 strani
15. Šlebinger Janko. Slovenska bibliografija za l. 1907 - 1912. Ljubljana 1913, 336 strani
16. Šlebinger Janko. Bibliografija za l. 1917 - 1918. Ljubljana 1919, str. 31 - 46
17. Šlebinger Janko. Slovenska bibliografija za leto 1929. Ljubljana 1930, 85 strani
18. Valenčič Vlado. Organizacije za napredek agrarne proizvodnje, specialno šolstvo in strokovna literatura. V: Gospodarska

Preglednica 3. Razporeditev knjig in tiskov po tematiki

Tematika	Število knjig
Čebelarstvo	14
Drobnica	3
Gospodarska navodila	10
Govedoreja	8
Konjereja	2
Krma, prehrana, travništvo, gnojenje	12
Kunci	6
Mlekarstvo	19
Nerazporejeno	4
Perutninarstvo	8
Prašičereja	3
Razvoj kmetijstva, ekonomika	13
Splošna živinoreja	7
Splošno kmetijstvo	23
Učbeniki, skripta	13
Varstvo živali	1
Živinozdravstvo	7

in družbena zgodovina Slovencev. Zgodovina agrarnih panog. I. zvezek: Agrarno gospodarstvo. Ljubljana 1970, str. 523 - 556

19. Zbirka strokovnih knjig v privatni knjižnici prof. dr. Šalehar Andreja

prof. dr. Andrej Šalehar, zaslužni profesor,
Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za zootehniko, 1230 Domžale

DA BI SKUPAJ DOSEGLI ŽELJENE REZULTATE, ZA VAS IZDELJUJEMO:

MINERALNO VITAMINSKO BELJAKOVINSKE KONCENTRATE
MINERALNO VITAMINSKE MEŠANICE
MINERALNO VITAMINSKE DODATKE
LIZALNE KAMNE IN PREMIKSE
MINERALNO VITAMINSKE DODATKE PO VAŠIH ŽELJAH
MINERALNO VITAMINSKE POGAČE
IZDELKE ZA EKOLOŠKE REJE

Izdelali smo tudi računalniški program za optimiranje dnevnih obrokov in krmnih mešanic.

Vedno smo Vam na voljo z brezplačnimi nasveti pri DOBRODEJU, pri VAS DOMA, ali po ELEKTRONSKI POŠTI
peperke@dobrodej.si, pogorelec@dobrodej.si, lah@dobrodej.si, pernat@dobrodej.si

+ PROGRAMI ZA EKOLOŠKE REJE IN TEHNOLOŠKO SVETLOVANJE

DOBRODEJ d.o.o., Skoke, Holcerjeva 27, 2204 Miklavž na Dravskem polju
tel.: +386 02 629 68 50, fax: +386 02 629 68 55
e-mail: info@dobrodej.si, internet: www.dobrodej.si